

Skyskrapor

En skyskrapa är ett kontinuerligt beboeligt fristående höghus med relativt liten basyta, som är betydligt högre än omgivande byggnader.

De första skyskraporna byggdes i slutet av 1800-talet i de amerikanska storstäderna Chicago och New York. Skyskrapans tillkomst berodde på flera faktorer, dels hade innerstäderna blivit så stora att det framstod som bättre att bygga högt och centralt lågt och i periferin, dels hade stål med tillräcklig hållfasthet för höga byggnader tagits fram och framförallt hade hissen uppfunnits. Som världens första skyskrapa brukar Home Insurance Building i Chicago räknas. Den byggdes 1885, var 42 meter hög (tio våningar) och revs 1931. En av de äldsta bevarade skyskraporna är Reliance Building byggd 1890-94, också i Chicago.

Den första moderna skyskrapekonstruktionen med aerodynamisk utformning, grundläggning i berggrunden, expresshissar och egen vattenförsörjning anses vara Woolworth Building New York invigd 1913.

Empire State Building i New York från 1931 var med sina 102 våningar länge högst. 1973 överträffades den av World Trade Center i New York (förstört 2001) 1974 blev Sears Tower i Chicago högst och 1996 blev Petronas Towers i Kuala Lumpur världens högsta skyskrapa (452 m). 2004 invigdes Taipei 101 i Taipei, Taiwan (509 m). Ännu högre är dock Burj Khalifa i Förenade Arabemiraten (828 m) invigt 4 januari 2010.

En byggnads höjd kan variera kraftigt beroende på dess användningsområde. För bostadshus innebär det ungefär tre meter per våning, medan det för kommersiella byggnader ofta krävs över fyra meter per våningsplan. Ett exempel på detta finns att skåda i Sydney, där två av stadens högsta byggnader utgörs av en 60 våningar hög kontorsbyggnad samt en 73 våningar hög bostadsbyggnad. Trots de 13 extra våningarna i bostadshuset skiljer sig byggnadernas höjd med mindre än tre meter.

I Europa har få skyskrapor byggts. Orsaken är att den största stadstillväxten i Europa skedde på 1800-talet, innan tekniken medgav skyskrapebyggen: De skyskrapor som byggts sedan dess har oftare tillkommit av politiska skäl, som ett sätt för myndigheter eller företag att manifesteras sin egen storhet.

De första skyskraporna som byggdes i Sverige var Kungstornen på Kungsgatan i Stockholm. Tvillingtornen är bägge 60 meter höga. De ansågs vara ett modernt uttryck för sin tid och räknas bland Europas första skyskrapor.

Städer i västvärlden med flest skyskrapor ligger i Australien, USA och Kanada. Sedan 90-talet började en förskjutning till Asien. Städer som Hongkong, Shanghai, Kuala Lumpur, Manilla, Tokyo, Bangkok, Seoul, Dubai och de största kinesiska städerna började bygga skyskrapor och det är i Asien många av de högsta skyskraporna finns idag.

Böcker & publikationer till utställning

Bergman, Bosse & Dyrssen Catharina : *Stadsfronter: gränser mot land, himmel, vatten och underjord* 2003 *

Campi, Mario : *Skyscrapers : an architectural type of modern urbanism* (A-biblioteket) 2000

Condit, Carl W : *The rise of the skyscraper* 1952 *

Condit, Carl W : *The Chicago school of architecture : a history of commercial and public building in the Chicago area, 1875-1925* 1964 *

Dupré, Judith : *Skyskrapor : berättelsen om världens viktigaste och mest berömda skyskrapor* 2005 **

Goldberger, Paul : *The skyscraper* 1981 (A-biblioteket)

Johansson, Stefan : *Freedom Tower 541 meter, Burj Dubai 807 meter : kampen mot en kilometer - jättehusens era är här.* (I allt om vetenskap, 2006 : 11 s 28 - 34) **

Journath, Michael : *En svindlande vision som kan bli verklighet, sky city - 1000 meter* (I allt om vetenskap 2004 : 2 s. 78 - 83) **

Macaulay, David: *Skyskrapan Empire state building - så försvann den* (A-bibl) 1981

Mierop, Caroline : *Skyscrapers : higher and higher* (A-biblioteket) 1995

New York och Chicago tävlade om att bygga världens högsta skyskrapor (författare saknas) (I världens historia 2006 : 4 s. 42 -51) **

Nordenson, Guy: *Tall buildings* (A-Biblioteket) 2003

Ramklint, Ulla Britta : *Med hiss till himlen - skyskraporna föddes ur den amerikanska framstegsdrömmen* (I Populär historia : 1997 : 1 s. 22 - 26) **

Sommer, Robin Langley : *American Architecture: an illustrated history with photographs by Balthazar Korab..* 1996 **

Wells, Matthew, *Skyscrapers structure and design*
(A-bibl) 2005

Yeang, Ken : *The skyscraper bioclimatically considered*
(A-biblioteket) 1996

Yeang, Ken : *The green skyscraper : the basis for designing sustainable intensive buildings* (A-biblioteket) 1998

Yeang, Ken ; *Eco skyscrapers*
1998 (A-biblioteket)

* Chalmers bibliotek

** Privat ägo

Utställning Februari-Mars 2012